

Sygn. akt I NO 42/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 września 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Ewa Stefańska (przewodniczący)

SSN Paweł Czubik (sprawozdawca)

SSN Grzegorz Żmij

w sprawie z odwołania A. R.

od decyzji Ministra Sprawiedliwości DKO-IV[...] z dnia 9 czerwca 2021 r.

w przedmiocie odmowy udzielenia płatnego urlopu dla poratowania zdrowia,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 1 września 2021 r.

oddala odwołanie.

UZASADNIENIE

Sędzia Sądu Rejonowego w T. - A. R. (dalej: Skarżący) wystąpił o udzielenie urlopu na okres sześciu miesięcy dla poratowania zdrowia. W uzasadnieniu wskazał, że od wielu lat zmaga się ze schorzeniami kręgosłupa, zakrzepicą, chorobą stawów dłoni. Wymaga diagnostyki w zakresie zakrzepicy, a z uwagi na wiek choruje przewlekłe na żołądek i inne schorzenia. Podkreślił, że ma chore gardło i podczas prowadzenia rozpraw ma problemy z wymową. Dodał, że jest pacjentem poradni otolaryngologicznej oraz foniatrycznej i jest w grupie osób zagrożonych możliwością zachorowania na nowotwór krtani. Stwierdzone u niego

schorzenia gardła i strun głosowych mogą stanowić choroby zawodowe. Ze względu na liczne obowiązki służbowe nie mógł znaleźć czasu na zabiegi jonoforezy oraz zastrzyki, które ma zalecono. Obecnie powinien podjąć również rehabilitację kręgosłupa. Do wniosku o urlop dołączył szereg dokumentów obrazujących jego stan zdrowia.

Z uwagi na to, że dokumentacja lekarska nie odnosiła się do aktualnego stanu zdrowia, sędzia A. R. został zobowiązany do uzupełnienia wniosku poprzez złożenie zaświadczenia lekarskiego, niezbędnego zdaniem Ministra Sprawiedliwości, do podjęcia decyzji.

W odpowiedzi na zobowiązanie sędzia A. R. przedstawił zaświadczenie lekarskie i inną dokumentację medyczną.

Decyzją z 9 czerwca 2021 r., DKO-IV.[...], Minister Sprawiedliwości, działając na podstawie art. 93 § 1, 3 i 4 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych, Dz.U. 2020, poz. 2072 (dalej: p.u.s.p.), odmówił sędziemu A. R. udzielenia płatnego urlopu dla poratowania zdrowia.

Uzasadniając decyzję, o której mowa w art. 93 § 1 u.s.p., Minister Sprawiedliwości zaznaczył, że kluczowe w sprawie jest ustalenie - czy urlop dla poratowania zdrowia jest niezbędny oraz ocena rekomendowanego sposobu leczenia.

Zdaniem Ministra Sprawiedliwości, analiza przedstawionej dokumentacji medycznej potwierdza jedynie okresowe wykonywanie przez sędziego badań diagnostycznych, które czasem skutkowały wystawieniem skierowania na leczenie rehabilitacyjne, którego sędzia konsekwentnie nie podejmował argumentując brakiem czasu na podjęcie rehabilitacji. Okoliczność tę potwierdza też brak jakiegokolwiek dokumentu wskazującego na korzystanie z zabiegów rehabilitacyjnych. Karta z badania neurologicznego z 27 maja 2021 r. zawiera wskazanie do czasowego powstrzymania się od pracy, jednak nie zostało skonkretyzowane, czy i jakie leczenie jest planowane, oraz że leczenie to wymaga korzystania z urlopu dla poratowania zdrowia. Brak precyzyjnych wskazań w tym zakresie może wiązać się z koniecznością przeprowadzenia aktualnej diagnostyki. Także w zaświadczeniu lekarskim z 26 maja 2021 r. nie ma wyraźnego i jednoznacznego wskazania do udzielenia przedmiotowego urlopu. Zaświadczenie

to zawiera jedynie stwierdzenie, że sędzia wymaga rehabilitacji, co nie oznacza, że rehabilitacja ta powinna być realizowana w okresie 6-miesięcznego urlopu dla poratowania zdrowia.

Jak wynika z uzasadnienia decyzji Ministra Sprawiedliwości, dotychczasowy przebieg leczenia, a w zasadzie jedynie przeprowadzanej diagnostyki, nieskonkretyzowane zalecenia lekarskie co do sposobu i czasu trwania ewentualnego leczenia, przemawiały przeciwko udzieleniu sędziemu A. R. urlopu dla poratowania zdrowia.

Sędzia A. R. zaskarżył przedmiotową decyzję w całości i zarzucił:

1. rażąco naruszenie przepisów prawa materialnego tj. art. 93 § 1 p.u.s.p., poprzez błędną wykładnię i w konsekwencji niewłaściwe zastosowanie tego przepisu:

a) poprzez uznanie, że fakt, iż nie podejmował do tej pory zaleconego leczenia stanowi okoliczność uzasadniającą odmowę udzielenia urlopu dla poratowania zdrowia, podczas gdy z samej istoty tego przepisu wynika, iż ma on zastosowanie w przypadku gdy dany rodzaj leczenia „wymaga powstrzymania się od pełnienia służby”, więc Skarżący, który do tej pory pełnił służbę, nie mógł tego leczenia odbyć, a co za tym idzie kwalifikowanie tej okoliczności jako czynnika wpływającego na odmowę udzielenia urlopu i dla poratowania zdrowia należy uznać za sprzeczne z istotą normy zawartej w art. 93 p.u.s.p.;

b) poprzez uznanie, że fakt, iż Skarżący nie może podjąć leczenia w ramach prewencji rentowej ZUS stanowi okoliczność, która świadczy o tym, że nie przeprowadzi zaleconego leczenia w rozumieniu art. 93 p.u.s.p., podczas gdy takiego domniemania nie sposób z tego przepisu wysnuć, co można kwalifikować również jako naruszenie prawa procesowego mogące mieć wpływ na wynik sprawy;

c) poprzez uznanie, że materiał dowodowy, a przede wszystkim zaświadczenia lekarskie, dokumenty medyczne zebrane w sprawie nie wskazują na konieczność czasowego powstrzymania się od wykonywania służby na okres 6 miesięcy celem podjęcia rehabilitacji i leczenia, a w tym fizykoterapii i innych zabiegów (jonoforeza, zastrzyki wzmacniające, powstrzymanie się od wysiłku

głosowego, naświetlania i inne), podczas gdy z dokumentów tych jasno wynika taka konieczność, co stanowi przesłankę zastosowania art. 93 p.u.s.p.

2. naruszenie prawa procesowego, które miało istotny wpływ na wynik sprawy w postaci zaniechania podjęcia niezbędnych działań proceduralnych poprzez brak zwrócenia się o uzupełnienie dokumentacji wskazującej na planowane wykonane zabiegi tj. fizykoterapię i rehabilitację w zakresie schorzeń reumatologicznych, narządu mowy oraz schorzeń neurologicznych dotyczących kręgosłupa, bądź przedstawienia stosownego planu leczenia uzasadniających konieczność udzielenia urlopu dla poratowania zdrowia i brak zwrócenia się w trybie administracyjnym do bezpośredniego zwierzchnika służbowego sędziego, realizującego też obowiązki pracodawcy (Prezes Sądu Rejonowego w T.) o skierowania sędziego celem przeprowadzenia stosownych badań przez lekarza orzecznika bądź specjalisty z zakresu medycyny pracy.

Skarżący w uzasadnieniu rozwinął postawione zarzuty, zaś ostatecznie wniósł o uchylenie zaskarżonej decyzji i udzielenie płatnego urlopu dla poratowania zdrowia w wymiarze do 6 miesięcy, ewentualnie o uchylenie decyzji i przekazanie sprawy Ministrowi Sprawiedliwości do ponownego rozpoznania.

Minister Sprawiedliwości, zajmując stanowisko w sprawie, wniósł o nieuwzględnienie odwołania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 93 § 1 p.u.s.p., sędziemu można udzielić płatnego urlopu dla poratowania zdrowia w celu przeprowadzenia zaleconego leczenia, jeżeli leczenie to wymaga powstrzymania się od pełnienia służby. Urlopu dla poratowania zdrowia udziela Minister Sprawiedliwości; nie może on przekraczać sześciu miesięcy (art. 93 § 2 i 3 p.u.s.p.). W przypadku odmowy udzielenia urlopu dla poratowania zdrowia sędziemu przysługuje w terminie 14 dni od dnia otrzymania odmowy odwołanie do Sądu Najwyższego (art. 93 § 4 p.u.s.p.).

Zagadnienie dotyczące kontroli decyzji Ministra Sprawiedliwości w trybie art. 93 § 4 p.u.s.p. było przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego w wyroku z 15 marca 2018 r., III KRS 1/2018, OSNP 2018 nr 9, poz. 131, w którym przyjęto,

że „decyzja Ministra Sprawiedliwości w przedmiocie udzielenie sędziemu urlopu dla poratowania zdrowia nie jest decyzją uznaniową”.

W uzasadnieniu wyroku zawarto istotne ogólne zasady dotyczące odwołań składanych do Sądu Najwyższego w trybie art. 93 § 4 p.u.s.p.

Wynika z nich, po pierwsze, że zakres postępowania przed Sądem Najwyższym w sprawie z odwołania sędziego w przedmiocie odmowy udzielenia urlopu dla poratowania zdrowia nie został odrębnie unormowany w p.u.s.p. Ukształtowanie postępowania w sekwencji Minister Sprawiedliwości, a następnie odwołanie do Sądu Najwyższego, wyklucza też tryb postępowania przed sądem powszechnym. Oznacza to odrębne unormowanie prawa do urlopu dla poratowania zdrowia niż zwykły tryb postępowania przed sądem powszechnym.

Po drugie, Sąd Najwyższy nie działa instancyjnie, nie prowadzi postępowania dowodowego ani jego nie ponawia i nie poszerza. Tym samym jest związany ustalonym w sprawie stanem faktycznym, a sprawę rozpoznaje w granicach odwołania. Wobec tego (argument z art. 398³ § 1 *in fine* k.p.c.) odwołanie można oprzeć na podstawie naruszenia prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie lub też na podstawie naruszenia przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Podstawą nie mogą być jednak zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.). Oznacza to, że nie można brać pod uwagę faktów i dowodów, które zaistniały po dniu wydania zaskarżonej decyzji Ministra Sprawiedliwości.

Po trzecie, procedowanie w obrębie prawa do tego urlopu nie powinno oscylować w domenie swobodnego uznania organu rozstrzygającego.

Po czwarte, kryteria muszą być transparentne. Sędziemu można udzielić płatnego urlopu dla poratowania zdrowia w celu przeprowadzenia zaleconego leczenia, jeżeli leczenie to wymaga powstrzymania się od pełnienia służby (§ 1), podmiotem uprawnionym do udzielenia urlopu jest Minister Sprawiedliwości, termin jego udzielenia nie może przekraczać sześciu miesięcy oraz istotny jest cel – przeprowadzenie zaleconego leczenia. Jest to zwrot niedookreślony, w obrębie zaleconego leczenia mieszczą się wszelkie formy regeneracji sił, w tym także leczenie szpitalne, uzdrowiskowe, rehabilitacyjne. Natomiast udzielenie urlopu dla

poratowania zdrowia nie jest uzależnione od kryterium stażowego (lat służby sędziego), po upływie, którego może ubiegać się o jego udzielenie. Nie ma też ustalonej kolejności świadczeń przewidzianych p.u.s.p. (wynagrodzenie chorobowe, urlop dla poratowania zdrowia).

Po piąte, urlop w przypadku sędziego jest udzielany w razie konieczności przeprowadzenia zaleconego leczenia. O potrzebie jego udzielenia sędziemu, jak analogicznie nauczycielowi orzeka uprawniony lekarz posiadający stosowane kwalifikacje. W sensie formalnym podstawą jest orzeczenie lub zaświadczenie lekarskie.

Ponadto, w judykaturze Sądu Najwyższego, podnosi się też, że pomimo tego, iż przepis art. 93 p.u.s.p. nie precyzuje trybu podejmowania decyzji przez Ministra Sprawiedliwości i nie określa zasad procedowania w przedmiocie wniosku sędziego o udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia, to zważywszy na charakter tego urlopu (urlop udzielany „dla poratowania zdrowia”), który immanentnie wiąże się z oceną stanu zdrowia sędziego i rekomendowanym sposobem leczenia, należy przyjąć, że rozważając potrzebę jego udzielenia Minister Sprawiedliwości musi się opierać w niezbędnym zakresie, wyznaczonym przez indywidualne okoliczności każdego przypadku, na dokumentacji medycznej dotyczącej stanu zdrowia sędziego, odnoszącej się zarówno do choroby stanowiącej przyczynę złożenia przez sędziego wniosku o udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia, jak i widoków na zakończone powodzeniem leczenie w okresie, na który został zawniioskowany urlop dla poratowania zdrowia. Taki sposób postępowania w przedmiocie wniosku o udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia nie wynika wprost z regulacji przepisu art. 93 p.u.s.p. Jednak analiza istoty tej instytucji ustrojowej p.u.s.p. sprzeciwia się uznaniu, że Minister Sprawiedliwości przy podejmowaniu decyzji odnośnie udzielenia urlopu dla poratowania zdrowia może odstąpić od zbadania istnienia okoliczności przemawiających za udzieleniem urlopu dla poratowania zdrowia, to zaś wymaga dysponowania przez Ministra Sprawiedliwości odpowiednim materiałem dowodowym (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 7 maja 2019 r., I NO 34/19).

Reasumując, w orzecznictwie trafnie przyjmuje się, że przy ocenie zasadności wniosku sędziego złożonego w trybie art. 93 p.u.s.p., każdorazowo konieczna jest analiza spełnienia następujących przesłanek:

1. musi wystąpić konkretna choroba, która czasowo uniemożliwia wykonywanie obowiązków zawodowych;
2. leczenie tej choroby wymaga czasowego powstrzymania się przez sędziego od pełnienia służby;
3. urlop dla poratowania zdrowia może być udzielony tylko w konkretnym celu, który wiąże się z przeprowadzeniem planowanego leczenia, zleconego przez lekarza;
4. urlop dla poratowania zdrowia musi mieć oparcie w zaświadczeniu lekarskim;
5. urlop taki powinien być przyznany, gdy zaplanowane leczenie rokuje powrót sędziego do pełnienia służby (podobnie Sąd Najwyższy w wyroku z 10 stycznia 2019 r., I NO 30/18; z 1 lipca 2020 r., I NO 38/20; z 24 marca 2021 r., I NO 3/21; z 7 lipca 2021 r., I NO 30/21).

Przenosząc powyższe uwagi na grunt rozpoznawanej sprawy, przyjmując należy, że decyzja Ministra Sprawiedliwości odmawiająca Skarżącemu przyznania urlopu dla poratowania zdrowia odpowiada prawu.

Przedłożone (także uzupełniające) przez sędziego A.R. dokumenty obrazujące stan zdrowia nie wskazują na konieczność powstrzymania się od wykonywania służby przez okres 6 miesięcy. Trudno uznać za przesądzenie takiej konieczności lapidarne zalecenie zawarte w karcie badania poradni audiologiczno-foniatrycznej (k. 43 akt sprawy) – która mówi o niezdolności przez okres pół roku do pracy wymagającej wysiłku głosowego. Praca sędziego stanowi pracę, w której natężenie aktywności głosowej jest istotne – natomiast nie zawsze wiąże się z nadmiernym wysiłkiem głosowym – także porównując to z innymi profesjami z kategorii tzw. zawodów prawniczych. Dokumentacja ta nie zawiera dokładnych informacji co do przebiegu planowanego leczenia czy rehabilitacji, a w szczególności nie zawiera konkretnych informacji co do okresu przewidywanego procesu leczenia i rehabilitacji. Z analizy wspomnianych

zaświadczeń (oraz innych przedłożonych w sprawie dokumentów) nie można wywnioskować, jakie są widoki co do stanu zdrowia Skarżącego na przyszłość.

Przedstawiona dokumentacja wnioskującego o urlop nie spełnia tym samym wymogów, które literalnie nakłada art. 93 p.u.s.p. To wnioskujący powinien przedstawić dokumentację medyczną wskazując, iż stan powstrzymania się od pełnienia służby, objęty wnioskiem o urlop, ma na celu przeprowadzenie zaleconego (a więc konkretnie, precyzyjnie określonego leczenia – w zakresie charakterystyki zabiegów medycznych i terminów ich przeprowadzania) oraz wskazanych w dokumentacji medycznej perspektyw powrotu do zdrowia wskutek zastosowania planowanego leczenia w czasie powstrzymania się od służby sędziowskiej. W dokumentach przedłożonych do wniosku przez wnioskującego brak wskazania sposobów leczenia, koniecznych zabiegów etc., zaś sporządzony samodzielnie przez wnioskującego, jako załącznik do odwołania, „plan leczenia i rehabilitacji” (k. 13-14 akt sprawy) to, pomimo niewątpliwej wiedzy medycznej wnioskującego, wyłącznie dokument nie mający waloru dokumentu medycznego, a nadto przedłożony już po wydaniu zaskarżonej decyzji.

Zgodnie z podstawową regułą dowodową mającą zastosowanie także w postępowaniu o udzielenie płatnego urlopu dla poratowania zdrowia – ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. Nie jest więc zadaniem Ministra Sprawiedliwości kierowanie ubiegającego się o udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia na odpowiednie badania lekarskie, czy wskazywanie jakie jeszcze dokumenty, a zwłaszcza o jakiej treści, wnioskujący o urlop ma przedstawić. Sędzia, który od dłuższego czasu choruje, dysponuje stosowną dokumentacją obrazującą jego stan zdrowia, przebieg leczenia, planowane zabiegi, a składając wniosek o udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia winien przedstawić taką dokumentację lekarską, z której wynika, że udzielenie takiego urlopu, na określony czas, jest zasadne i wymaga powstrzymania się od pełnienia służby.

Należy też podkreślić, że samo udokumentowanie stwierdzenia choroby zawodowej, nie warunkuje jeszcze przyznania urlopu dla poratowania zdrowia. Również subiektywne okoliczności podnoszone w odwołaniu, wskazujące jedynie

na dogodność połączenia planowanych zabiegów z powstrzymaniem się od świadczenia pracy w tym okresie, nie mogą mieć charakteru decydującego.

Jak wynika z uzasadnienia zaskarżonej decyzji, okoliczności, że Skarżący nie może podjąć leczenia w ramach prewencji rentowej ZUS i do tej pory nie zawsze podejmował zalecone leczenie, nie stanowiły argumentów kluczowych dla wydania decyzji, ale jedynie były okolicznościami związanymi z procesem leczenia, stąd podnoszone w tej mierze zarzuty są niezasadne.

Z powyższych względów, w ocenie Sądu Najwyższego, trafnie Minister Sprawiedliwości uznał, że w przypadku Skarżącego – na moment wydania zaskarżonej decyzji – nie zostały spełnione przesłanki udzielenia urlopu dla poratowania zdrowia, wynikające z art. 93 § 1 p.u.s.p. W oparciu o przedłożoną do wniosku i następnie uzupełnioną dokumentację nie sposób bowiem zweryfikować, czy istnieje realna potrzeba udzielenia wnioskowanego urlopu dla poratowania zdrowia we wnioskowanym wymiarze i czy zalecony (lecz nieskonkretyzowany w istocie) proces leczenia rokuje powrót Skarżącego do pełnienia służby.

W sprawach z odwołania od decyzji Ministra Sprawiedliwości w przedmiocie odmowy udzielenia urlopu dla poratowania zdrowia zasadniczo cezurę dla ustalenia stanu faktycznego i prawnego stanowi data wydania decyzji. Sąd Najwyższy w tej kategorii spraw jest nadto związany ustalonym w decyzji stanem faktycznym, w odniesieniu, do którego nie zostały podniesione w odwołaniu uchybienia procesowe, mające istotny wpływ na rozstrzygnięcie. W tej sytuacji, Sąd Najwyższy nie mógł zatem uwzględnić okoliczności wynikających z dołączonych do odwołania dokumentów, zwłaszcza wystawionych już po wydaniu zaskarżonej decyzji. Dokumenty te (jak też inne nie dołączone do akt sprawy, znajdujące się zapewne w posiadaniu wnioskującego, a obrazujące stan dolegliwości i chorób i proces ich leczenia) mogą zyskać istotne znaczenie w procesie oceny zasadności udzielenia urlopu w razie ponownego złożenia wniosku.

Gdyby dolegliwości Skarżącego utrzymywały się, to winien On rozważyć ponowienie wniosku o urlop dla poratowania zdrowia załączając odpowiednie zaświadczenie lekarskie i dokumentację medyczną wskazującą, zgodnie z art. 93 § 1 p.u.s.p., na potrzebę przeprowadzenia konkretnego zaleconego leczenia,

w określonym czasie, które nadto wymagałoby powstrzymania się od pełnienia służby.

Niewątpliwie bowiem przy zespole chorób, na które skarża się sędzia (zarówno tych, które mogą mieć bezpośredni związek z pracą zawodową, jak choroby kręgosłupa i strun głosowych, jak też tych, które nie pozostając w tego typu bezpośrednim związku trwale przyczyniły się w przeszłości do jego obecnego stanu zdrowia – jak sarkoidoza) ma on uzasadnione uprawnienie do wnioskowania o urlop dla poratowania zdrowia, zaś w razie niemożności trwałego usunięcia leczonych dolegliwości chorobowych, i tym samym niemożności wykonywania pracy zawodowej, do wnioskowania o przeniesienie w stan spoczynku. Uzyskanie wnioskowanego urlopu dla poratowania zdrowia może nastąpić jedynie po dostarczeniu niezbędnej dokumentacji medycznej, która pozwoli Ministrowi Sprawiedliwości zweryfikować konieczność zastosowania takiego urlopu – zgodnie z literą art. 93 p.u.s.p. i da możliwość jego udzielenia.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 93 § 4 p.u.s.p. w zw. z art. 398¹⁴ k.p.c., oddalił odwołanie.